

SANTASAAREN RANTA-ASEMAKAAVAN MUUTOS JA LAAJENNUS 3: LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää
Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
2.11.2021

Sisällys:

1. JOHDANTO.....	3
2. ALUEIDEN YLEISKUVAUS.....	4
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	5
4. LUONTOTYYPPIKUVIOT.....	5
5. PESIMÄLINNUSTO	14
5.1 Menetelmät	14
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	15
6. LEPAKOT	17
6.1 Menetelmät	17
6.2 Tulokset ja niiden tulkinta	17
7. LIITO-ORAVA.....	19
8. VIITASAMMAKKO.....	20
8.1 Menetelmät	20
8.2 Tulokset ja niiden tulkinta	20
9. MUU LAJISTO.....	21
10. YHTEENVETO SUOSITUKSISTA.....	22
11. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	22

Kannen kuva: Entistä peltoa Santasaaren itärannalla (luontotyyppikuvio 5).

Pohjakartta ja ilmakuva: © Maanmittauslaitos 10/2021

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

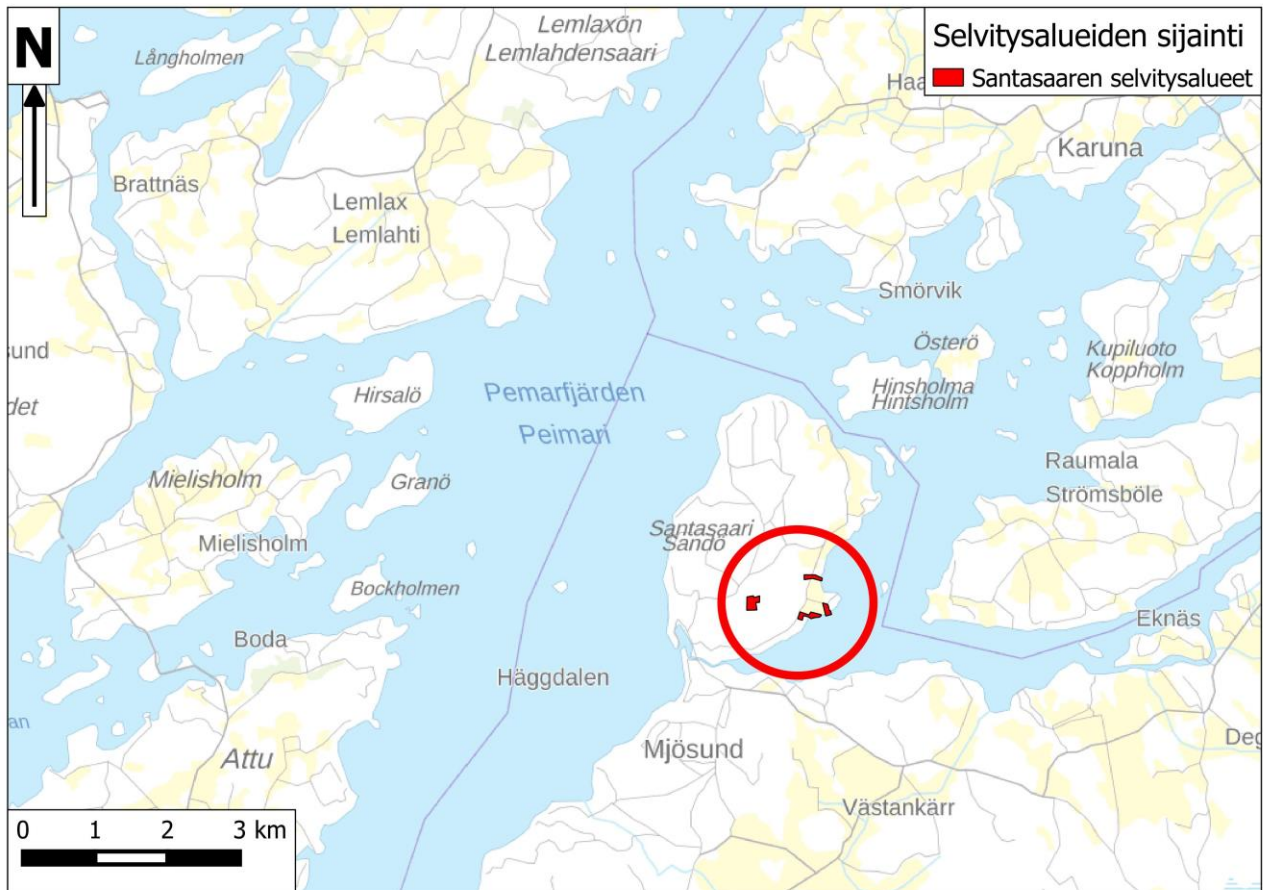
Hanhenkaari 10 as 16

21420 Lieto

www.envibio.net

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Kemiönsaaren Santasaassa sijaitsevan ranta-asemakaavan muutos- ja laajennusalueen luontoselvityksen. Selvitysalue koostui neljästä erillisestä osasta, joista kolme on Santasaaren itärannalla ja yksi saaren sisäosassa (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueiden sijainti.

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueiden luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi pesimälinnustokartoitus, lepakkoselvitys, liito-oravakartoitus, viitasammakkokartoitus, muiden EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteiden lajien ja uhanalaisten lajien esiintymien selvitys sekä luontotyyppikartoitus. Luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyypit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyypit

sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyypit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyypikuvioihin.

Luontoselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Alueelle tehtiin ensimmäinen maastokäynti jo syksyllä 2020, jolloin haarukoitiin alustavasti alueen mahdollisia luontoarvoja. Tällöin mm. paikannettiin potentiaaliset viitasammakon kutupaikat. Varsinaisesti maastotyöt tehtiin touko-syyskuussa 2021. Työn tausta-aineistoksi hankittiin Suomen Lajitietokeskuksesta tiedot alueelta aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Työssä hyödynnettiin myös Tiira-lintuhavaintopalvelua (www.tiira.fi).

2. ALUEIDEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue koostuu neljästä osasta, joista kolme sijaitsee Santasaaren itärannalla ja yksi saaren sisäosassa (kartta 1).

Saaren sisäosassa sijaitseva kiinteistö 322-486-1-209 on kuivahkon kankaan mäntymetsää. Kiinteistöllä sijaitsee yksi vapaa-ajanasunto, joka kätkeytyy hyvin nuoren puuston suojaan. Lisäksi kiinteistöllä on pieni vanha sorakuoppa, jonka pohja on pohjavesivaikutteinen sekä tieuria.

Saaren itärannan alueista eteläisimmän (kiinteistö 322-486-1-243) länsiosa on entistä peltoa, jossa kasvaa nyt niittykasvillisuutta. Niityn reunassa sijaitsevan kallion ympärillä on haapaa ja muuta puustoa. Merenrantaan on rakennettu useamman omistajan yhteiskäytössä oleva laituri, jota varten rantaa on ruopattu. Ruoppausmassoista on rakennettu rantapenkki. Sen pohjoispuolella on kuivuvaa ruovikkoa sekä nuorta tervalepikkoa.

Edellisestä alueesta hieman itään sijaitsevalla rannalla kasvaa ruovikkoa ja ruoppausmassoille syntynyttä nuorta, tiheää koivikkoa. Selvitysalueeseen sisältyy lisäksi rantaan viettävä peltolohko.

Santasaarentie jakaa Itärannan selvitysalueista pohjoisimman (kiinteistö 322-486-1-239) kahteen osaan. Tien länsipuolella on tuoreen – lehtomaisen kankaan vanhaa kuusikkoa, jossa kasvaa järeitä haapoja ja runsaasti pähkinäpensasta. Puuston siimekseen on tuotu asuntovaunu. Tien itäpuolella on kapean puustokaistaleen tiestä erottama puutarhanurmikko. Nurmikolta johtaa polku kapean tervalepikon kautta ruovikkoiseen

rantaan, johon on rakennettu laituri. Kiinteistöllä ei vielä ole pysyviä rakennuksia, mutta se on jo vapaa-ajankäytössä.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOhteET

Selvitysalueilta ei löytynyt maankäytössä huomioitavia arvokkaita luontotyyppikohteita.

4. LUONTOTYYPPIKUVIOT

Selvitysalueet jaettiin luontotyyppikuvioihin, jotka esitellään alla. Lopullinen kuviojako suoritettiin 21.7.2021 (Santasaaren itärannan alueet) ja 4.8.2021 (Santasaaren sisäosan alue), mutta luontotyyppisiä ja kasvillisuutta havainnoitiin jo aiemmin keväällä ja alkukesällä selvityksen muiden osioiden maastotöiden yhteydessä. Luontotyyppikuviot on merkitty karttoihin 2-7.

KIINTEISTÖ 322-486-1-243

Kuvio 1: Venerantaa ruopatessa läjitetyille maamassoille kehittynyt avoin niittymäinen ranta-alue, jonka kasvillisuuden valtalaji on hietakastikka. Myös nurmirölli on runsas. Kenttäkerroksen aukoissa kasvaa paljon peltohatikkaa ja kalliovillakkoa. Kuvion reunalle on jo ehtinyt kasvaa hieman lyhyitä koivun taimia. Lisäksi kuviolla on kaadettujen tervaleppien kannoista kasvaneita vesoja. Kasvillisuutta niitetään. Paikalla lienee kasvanut aiemmin ruovikkoa.

Kuvio 2: Ruovikko.

Kuvio 3: Avomaan (kuvio on merkitty niityksi vielä vuoden 1991 peruskartassa) umpeenkasvun kautta syntynyt nuorehko, osittain aukkoinen, tervalepikko (kuva 1), jota viereinen pellonoja on kuivattanut. Länsiosassa on laajempi aukio. Kuviolla on hyvin vähän lahoppuuta. Niukassa pensaskerroksessa tavataan mm. punaherukkaa ja vadelmaa. Kenttäkerroksessa kasvavat runsaina mesiangervo, puna-ailakki, ranta-alpi, hietakastikka ja kyläkellukka, joiden ohella kasvistoon kuuluvat esim. suoputki, punakoiso, nurmilauha, jänönsalaatti, nokkonen ja lehtotesma. Lepikkoa ei luokiteltu metsälain erityisen tärkeäksi

elinympäristöksi, uhanalaiseksi luontotyyppiä tai Metso-kohteeksi, koska sen puusto ei ole luonnontilaisen kaltaista ja pellonoja on selvästi kuivattanut maastoa.

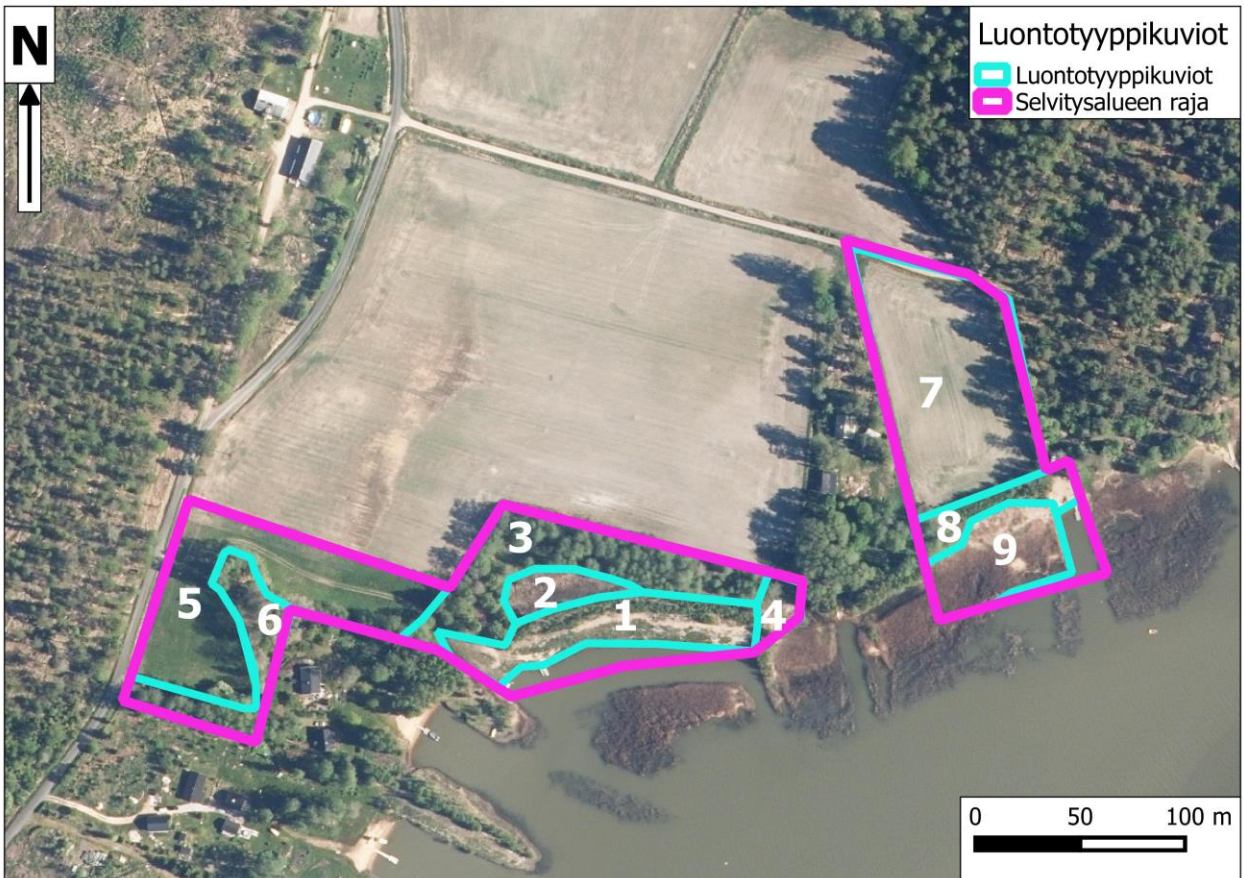
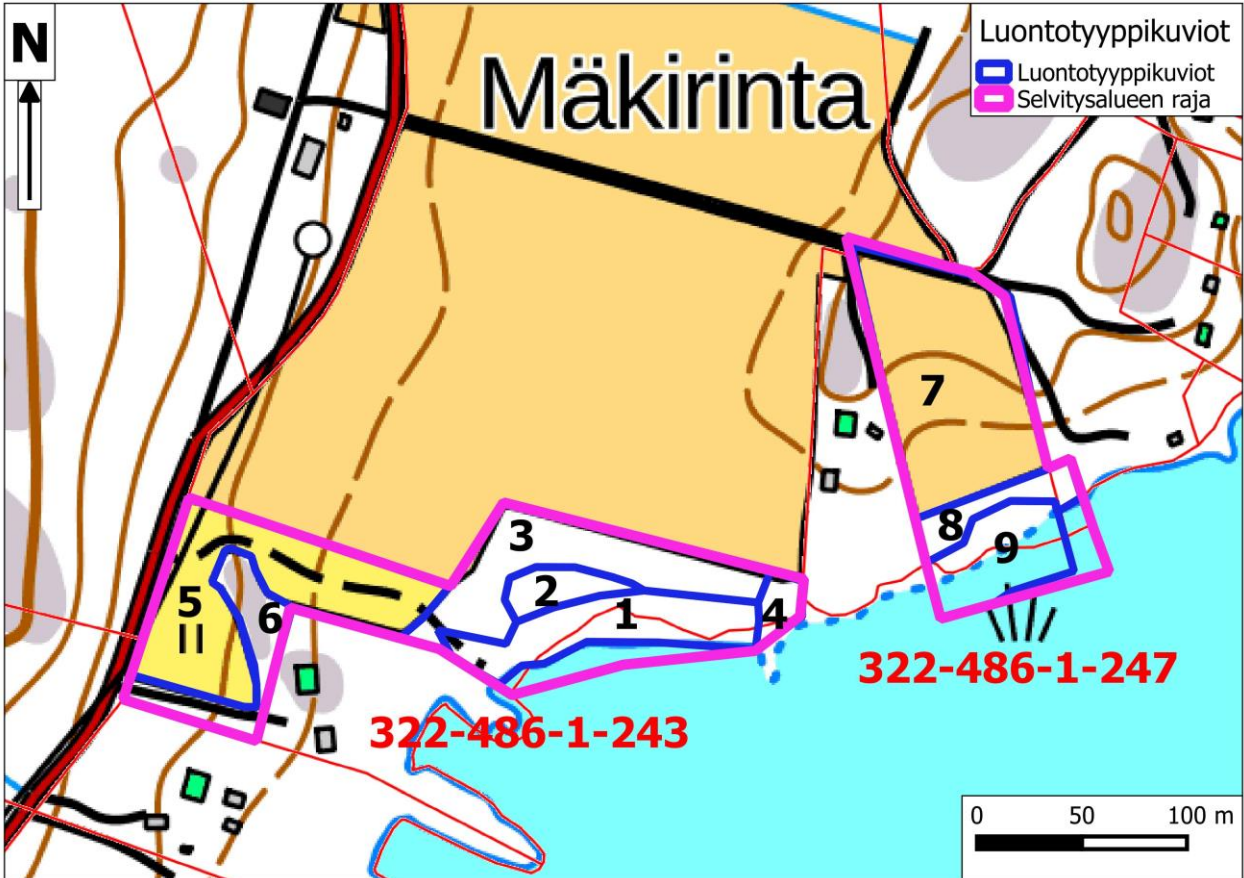

Kuva 1. Aukkoista tervalepikkoa luontotyyppiä 3.

Kuvio 4: Ruovikko.

Kuvio 5: Merenrantaan viettävässä hiekkapohjaisessa rinteessä sijaitseva entinen pelto (peltoa vielä vuoden 1991 peruskartassa), jolle on kehittynyt niittykasvillisuutta (kannen kuva). Matalia haavan ja tervalepän vesoja kasvaa kuitenkin jo monin paikoin, vaikka niitä on myös katkottu. Ylärinteessä lähellä tietä kasvillisuus on matalaa ja mm. mäkitervakkoa ja hopeahanhikkia esiintyy runsaasti. Niillä on seuranaan esim. ahojäkkärää ja vieraslaji kanadankoiransilmää. Rinnettä alaspäin siirryttäessä kasvillisuus muuttuu vähitellen korkeammaksi ja rehevämmäksi. Kuvion lajistoon kuuluvat edellä mainittujen lajien lisäksi mm. pelto-ohdake, nokkonen, siankärsämö, särmäkuisma, nurmirölli, harakankello, niittynätkelmä, vuohenputki, juolavehna, jänönsara, ahdekaunokki ja aholeinikki.

Kuvio 6: Melko vaihteleva kuvio, johon kuuluu pieni, mutta selvästi ympäristöstään kohoava kallio (kuva 2). Kalliolla kasvaa isomaksaruohoa, haisukurjenpolvea ja kallioimarretta. Kallion ympärillä kasvaa lehtipuustoa, mm. koivua, tervaleppää ja pihlajaa. Kuvioon kuuluu myös pieni haavikko. Lehtipuuston alla on lehtokasvistoa kuten kyläkellukkaa, kioloa ja jänönsalaattia. Lehtopensaista tavataan taikinamarjaa ja punaherukkaa. Kuvion länsireunalla kallion ja entisen pellon välissä sijaitsee pieni niittyaukku, jonka kasvistoon kuuluvat mm. ahomatara, kissankello, ahopukinjuuri, päivänkakkara ja niukka mäkipaura. Kuvion eteläreunalla kesämökeille johtavan tien varrella kasvaa isoja tervaleppiä.

Kartat 2-3. Kiinteistöjen 322-486-1-243 ja 322-486-1-247 luontotyyppikuviot.

Kuva 2. Luontotyyppikuvio 6.

KIINTEISTÖ 322-486-1-247

Kuvio 7: Viljelty pelto.

Kuvio 8: Vanhoilla ruoppausmassoilla kasvavaa tiheää nuorta koivikkoa. Kuvion itäkärjessä on asuntovaunupaikka.

Kuvio 9: Tiheä ruovikko, jossa kasvaa myös mm. ranta-alpea.

KIINTEISTÖ 322-486-1-239

Kuvio 10: Vanhaa, osittain harvennettua kuusikkoa kasvava tuore, alarinteestä lehtomainen kangasmetsä, jonka puustossa on myös mm. järeitä haapoja. Kosteassa laikussa kasvaa tervaleppiä. Vallitsevan puuston alla on runsaasti koivun taimia sekä pähkinäpensaita (kuva 3). Yhteensä kuviolta laskettiin 37 yli kaksimetristä pähkinäpensasta. Pähkinäpensaat liittyvät selvitysalueen eteläpuolen pähkinäpensaskasvustoihin. Kuvion kenttäkerroksessa kasvaa esim. mustikkaa, nuokkuhelmikkää, metsälauhaa, oravanmarjaa, lillukkaa ja sananjalkaa. Aivan selvitysalueen länsireunalla on karua kalliota.

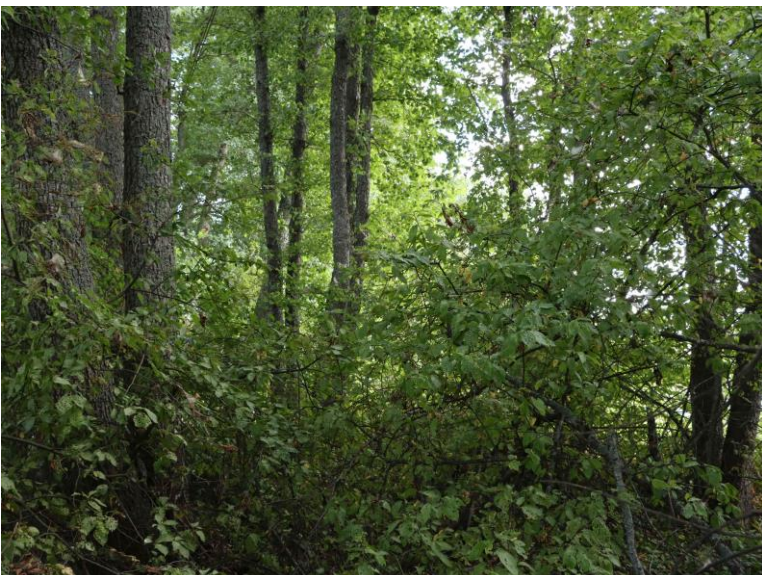
Maankäyttösuositus: Kuvio ei täytä luonnonsuojelulain luontotyyppin pähkinäpensaslehto määritelmää, sillä kuvio on kangasmetsää (Pääkkönen & Alanen 2000). Pähkinäpensaat olisi kuitenkin hyvä säilyttää. Tämän vuoksi olisi suositeltavaa sijoittaa rakentaminen

Santasaarentien itäpuolelle tai ainakin pyrkiä säästämään mahdollisimman suuri osa pähkinäpensaista.

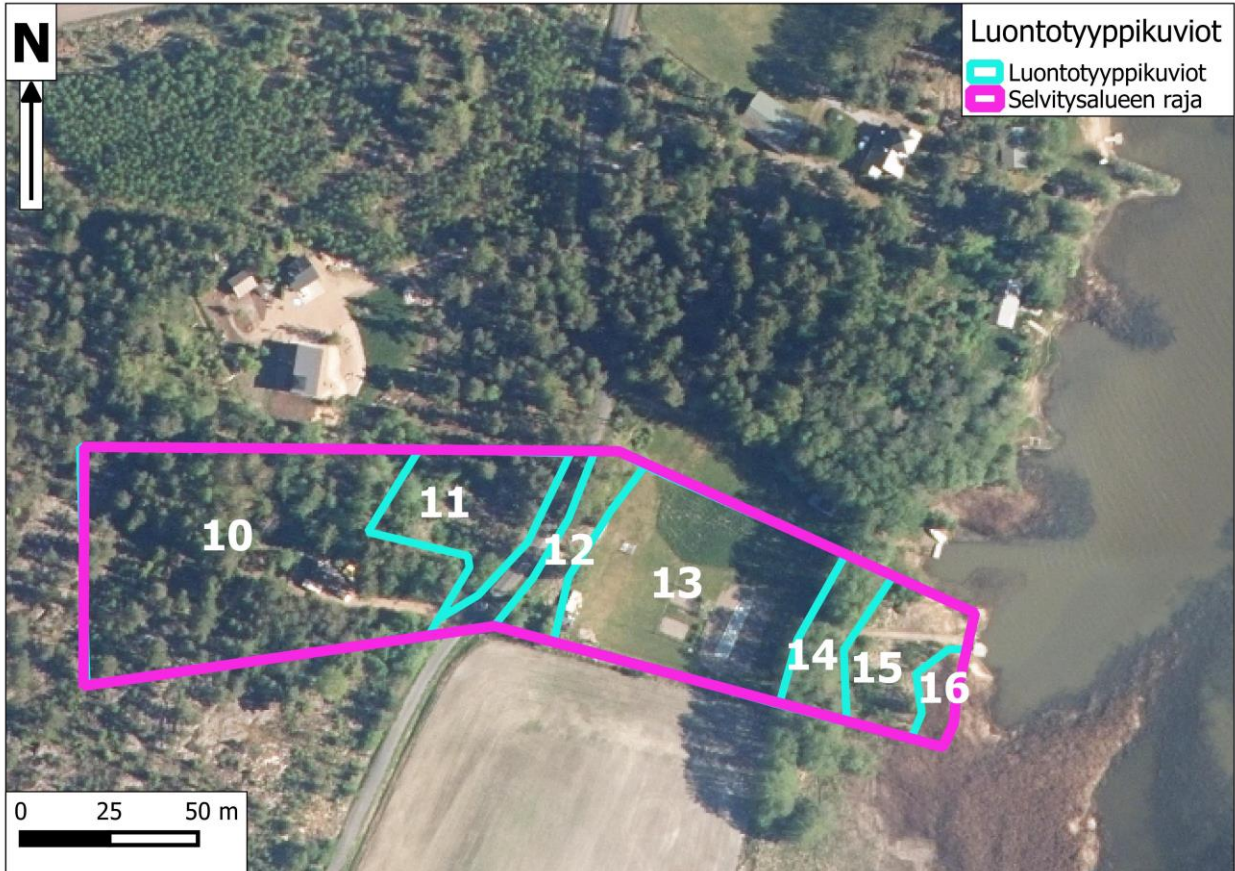
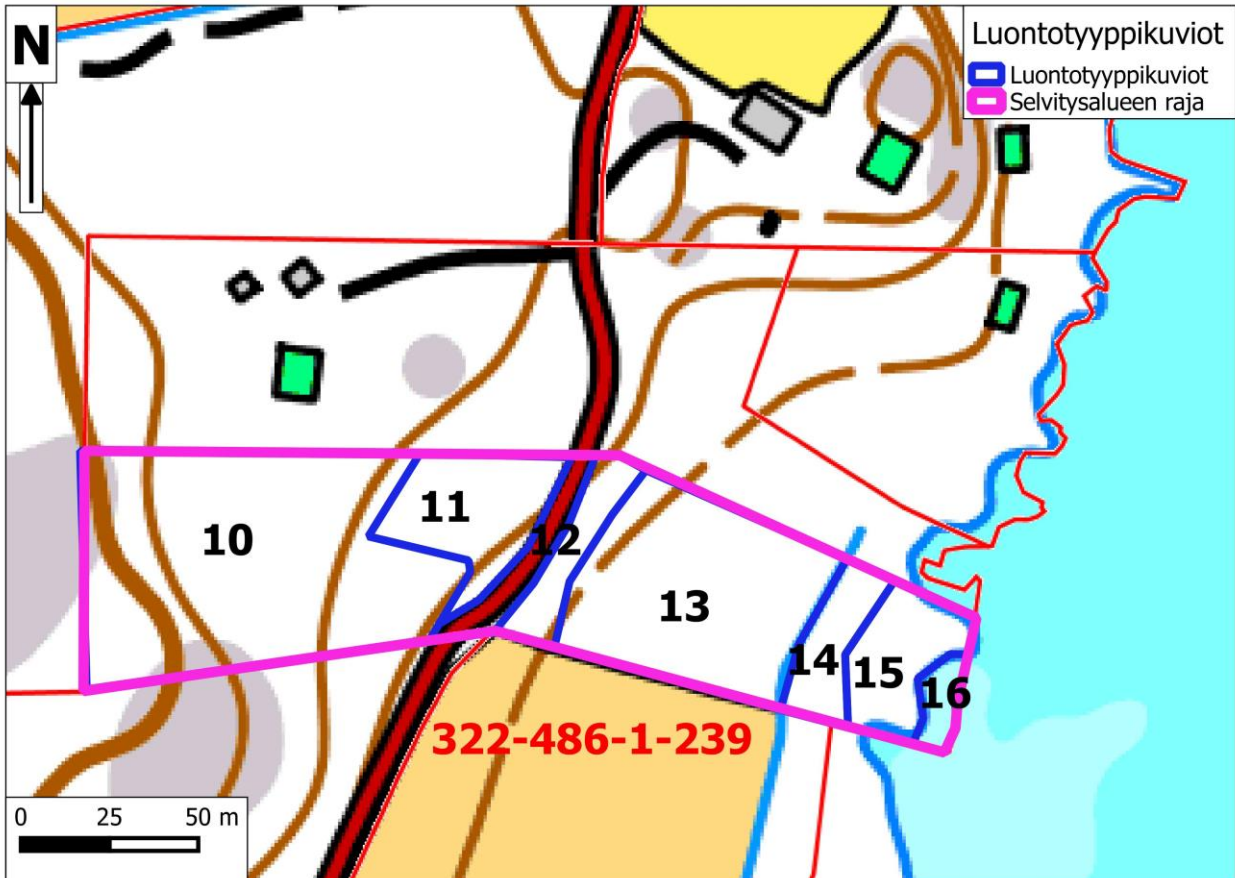

Kuva 3. Pähkinäpensaista luontotyyppikuviolla 10.

Kuvio 11: Kuivahkon kankaan melko vanha harvennettu männikkö. Vallitsevan puuston alla kasvaa koivun, pihlajan ja männyn taimia. Kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti metsälauhaa, sananjalkaa ja kieloa, joiden lisäksi kasvistoon kuuluu mm. eteläntuoksusimake.

Kuva 4. Tervalepikkoa luontotyyppikuviolla 14.

Kartat 4-5. Kiinteistön 322-486-1-239 luontotyyppikuviot.

Kuvio 12: Pieni puuryhmä, jossa kasvaa isoja mäntyjä ja muutamia haapoja, jotka on kaulattu. Kookkaampien puiden seassa on myös nuorempaa puustoa. Kenttäkerroksessa esiintyy huomionarvoista perinnebiotooppikasvia sikoangervoa, mutta muita merkittäviä keto- tai niittylajeja ei ole. Sen sijaan kuviolla kasvaa tavanomaista kasvistoa kuten hietakastikkaa, ojakärsämöä ja lillukkaa. Santasaarentien reunasta löytyi vähän syyälinnunhernettä, mutta kasvupaikka ei ole riittävän valoisa erityisesti suojelluille ja erittäin uhanalaisille linnunhernetikkukoille ja nätkelmämaamehiläiselle.

Kuvio 13: Puutarha, jossa on nurmikko ja palstaviljelmiä. Nurmikon länsireunassa kasvaa kuivien ketojen karvaskallioista.

Kuvio 14: Entiselle avomaalle (kuvio on merkitty niityksi vielä vuoden 1991 peruskartassa) kasvanut reheväkö tervalepikko (kuva 4). Jo melko kookkaiksi ehtineiden leppien alla kasvaa runsaasti tuomea. Kenttäkerroksessa tavataan mm. kieloa, puna-ailakkia ja jänönsalaattia. Lepikon läpi johtaa polku rantaan. Kuviota ei luokiteltu metsälain erityisen tärkeäksi elinympäristöksi, uhanalaiseksi luontotyyppiä tai Metso-kohteeksi, koska sen puusto ei ole luonnontilaisen kaltaista.

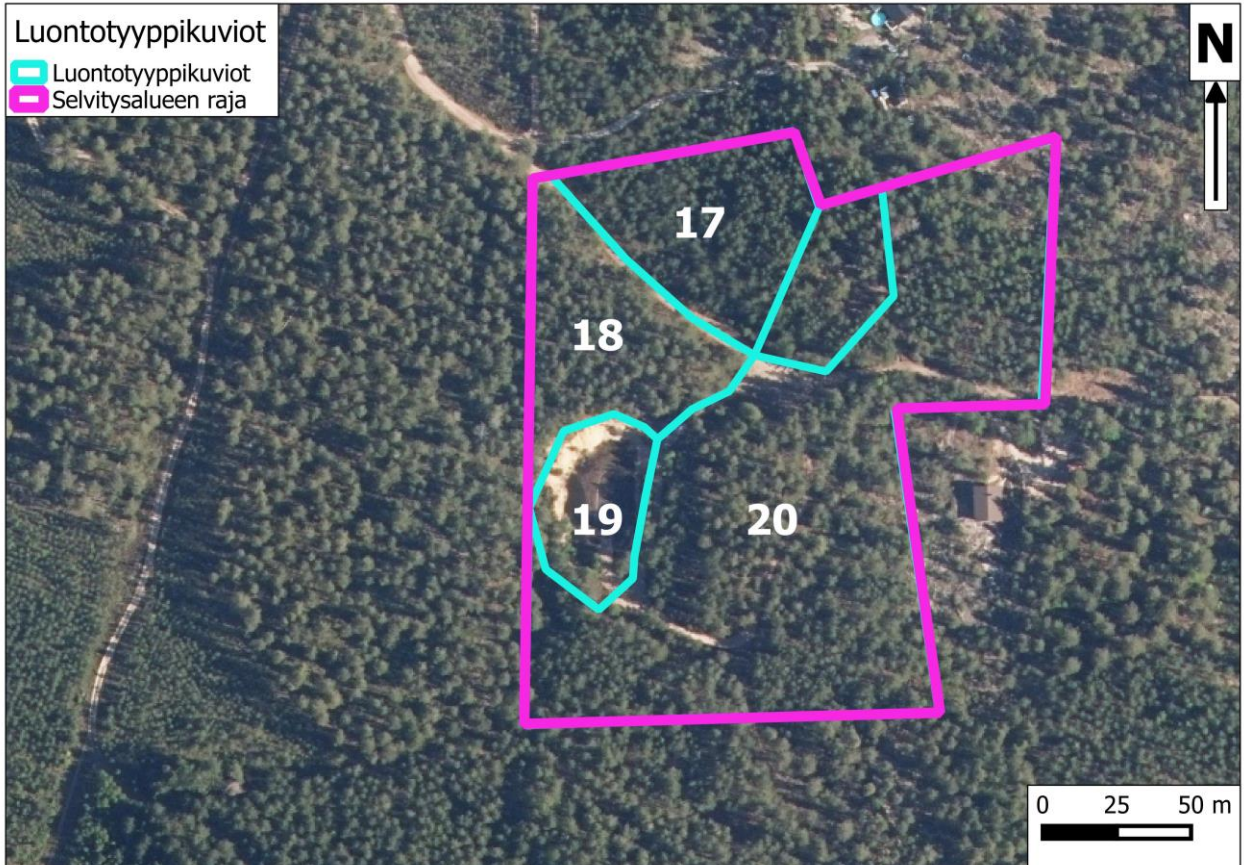
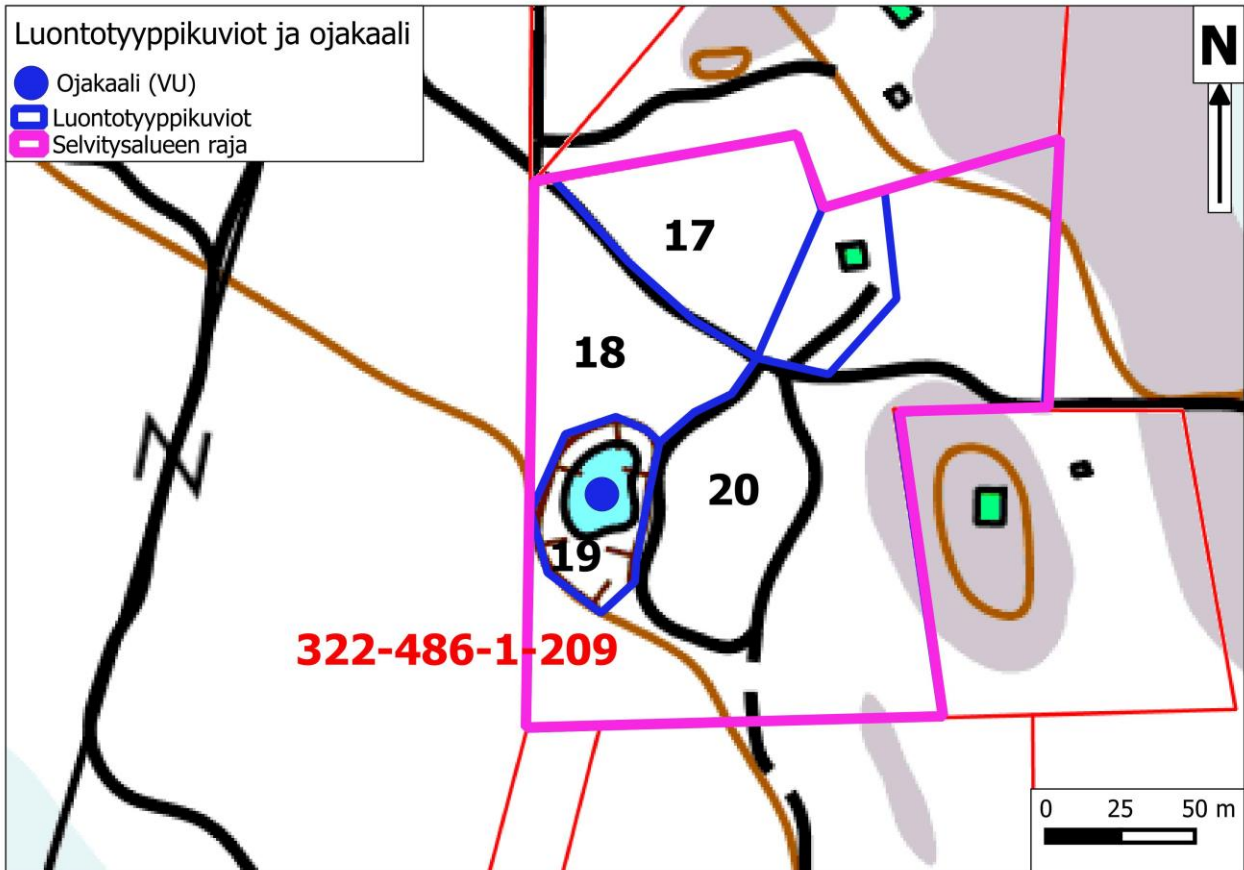
Kuvio 15: Hietakastikkavaltainen ranta-alue, jossa kasvaa paikoin paljon koivun taimia ja tervalepän vesoja. Kuvion läpi kulkee polku rantaan.

Kuvio 16: Ruovikko.

KIINTEISTÖ 322-486-1-209

Kuvio 17: Puolukkatyyppin kuivahko kangasmetsä, jossa kasvaa tiheää varttunutta mäntytaimikkoa. Kanerva ja puolukka ovat runsaita kenttäkerroksessa ja pohjakerroksessa on paljon seinäsammalta.

Kuvio 18: Puolukkatyyppin kuivahko kangasmetsä, jossa kasvaa harvennettua, melko nuorta männikköä (kuva 5). Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti variksenmarjaa, puolukkaa ja matalaa mustikkaa, joiden lisäksi kuviolla on mm. kanervaa. Pohjakerroksessa esiintyy esim. kangaskynsisammalta ja seinäsammalta.

Kartat 6-7. Kiinteistön 322-486-1-209 luontotyyppikuviot ja ojakaaliesiintymä.

Kuvio 19: Vanha sorakuoppa, jonka pohjalla on pieni pohjavesivaikutteinen lammikko (kuva 6). Pohjaveden tason ollessa korkealla vettä tihkuu laajemminkin. Tähän viittaa uhanalaisen (vaarantunut) ojakaalin runsaus, vaikka pääosin ojakaalin versot ovatkin pienikokoisia. Kasvillisuus on aukkoista, eikä puustoa ole. Myös pajukkoa on niukasti. Putkilokasvistoon kuuluvat ojakaalin lisäksi mm. röyhvihvilä, rantayrtti, jänönsara, jousivihvilä ja ojaleinikki. Pienessä lammikossa on vähän leveäosmankäämiä, järvikortetta, järviruokoa ja luhtatädykettä. Sammalisto on korpikarhunsammalta lukuun ottamatta niukkaa.

Kuva 5. Harvennettua männikköä luontotyyppikuviolla 18.

Kuva 6. Vanha sorakuoppa.

Maankäyttösuositus: Ojakaalin luontaisia kasvupaikkoja ovat avoimet tulvarannat, jotka ovat vähentyneet murto-osaan aiemmasta mm. rantalaidunnuksen vähenemisen ja vesien säännöstelyn vuoksi. Laji on löytänyt uusia kasvupaikkoja erilaisista ihmistoiminnan tuottamista uusympäristöistä kuten vanhoihin sorakuoppiin muodostuneiden pohjavesilampien rannoilta. Nämä ovat nykyisin lajin suojelun kannalta arvokkaita. Sorakuoppa olisi hyvä jättää nykyiselleen ojakaaliesiintymän suojaamiseksi. Kohtuullinen kulutus edesauttaisi esiintymän säilymistä.

Kuvio 20: Kuivahko puolukkatyyppin kangasmetsä, jossa kasvaa tiheää nuorta – nuorehkoa männikköä. Sorakuopan vieressä puusto on muuta kuviota nuorempaa ja tiheämpää. Kuvion koillisosassa kasvaa männyn lisäksi vähän kuusta ja koivua. Kenttäkerroksessa tavataan mm. puolukkaa, kanervaa, mustikkaa, variksenmarjaa, ja sianpuolukkaa. Pohjakerroksessa on runsaasti seinäsammalta. Kuvio rajoittuu idässä karuun kallioon.

5. PESIMÄLINNUSTO

5.1 Menetelmät

Pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmällä (Koskimies & Väisänen 1988). Laskentakertoja oli kolme. Tämän lisäksi linnustoa havainnoitiin muun maastotyön ohessa ja työssä hyödynnettiin myös Tiira-lintuhavaintopalvelua. Sää oli kaikkina kartoituspäivinä linnustokartoitukselle suotuisa (taulukko 1).

Päivä	Laskenta-aika	Sää
3.6.2021	6.15-7.15	Lämpötila +12 °C, tyyntä, enimmäkseen pilvistä
14.6.2021	7.50-8.50	Lämpötila +16 °C - +17 °C, kohtalaista tuulta, selkeää
25.6.2021	5.55-6.30	Lämpötila +15 °C - +17 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 1. Kartoituslaskentapäivät, laskenta-ajat ja vallinnut säätila.

Kartoituslaskennassa selvitysalueet käveltiin niin tiheästi läpi, että kaikki niillä oleskelevat lintuyksilöt voitiin havaita. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS -laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyksilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla), yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa

kuljettava emo, varoiteleva lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella havaitut yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle.

Tehdyt lintuhavainnot vietiin paperikartoilta paikkatieto-ohjelmistoon erotellen eri laskentakertojen havainnot toisistaan. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista ja varoitelevista linnuista. Jo yhdellä laskentakerralla saatu havainto tulkittiin reviiriksi. Lähellä toisistaan tehtyjen eri laskentakertojen havaintojen tulkittiin tarkoittavan samaa reviiriä. Samaksi reviiriksi tulkittujen havaintojen välinen maksimietäisyys vaihteli hieman lajeittain, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää noin paria sataa metriä, jota kauempana toisistaan eri laskentapäivinä tehdyt havainnot tulkittiin eri reviireiksi. Käytännössä tulkinta oli pääosin yksiselitteistä.

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

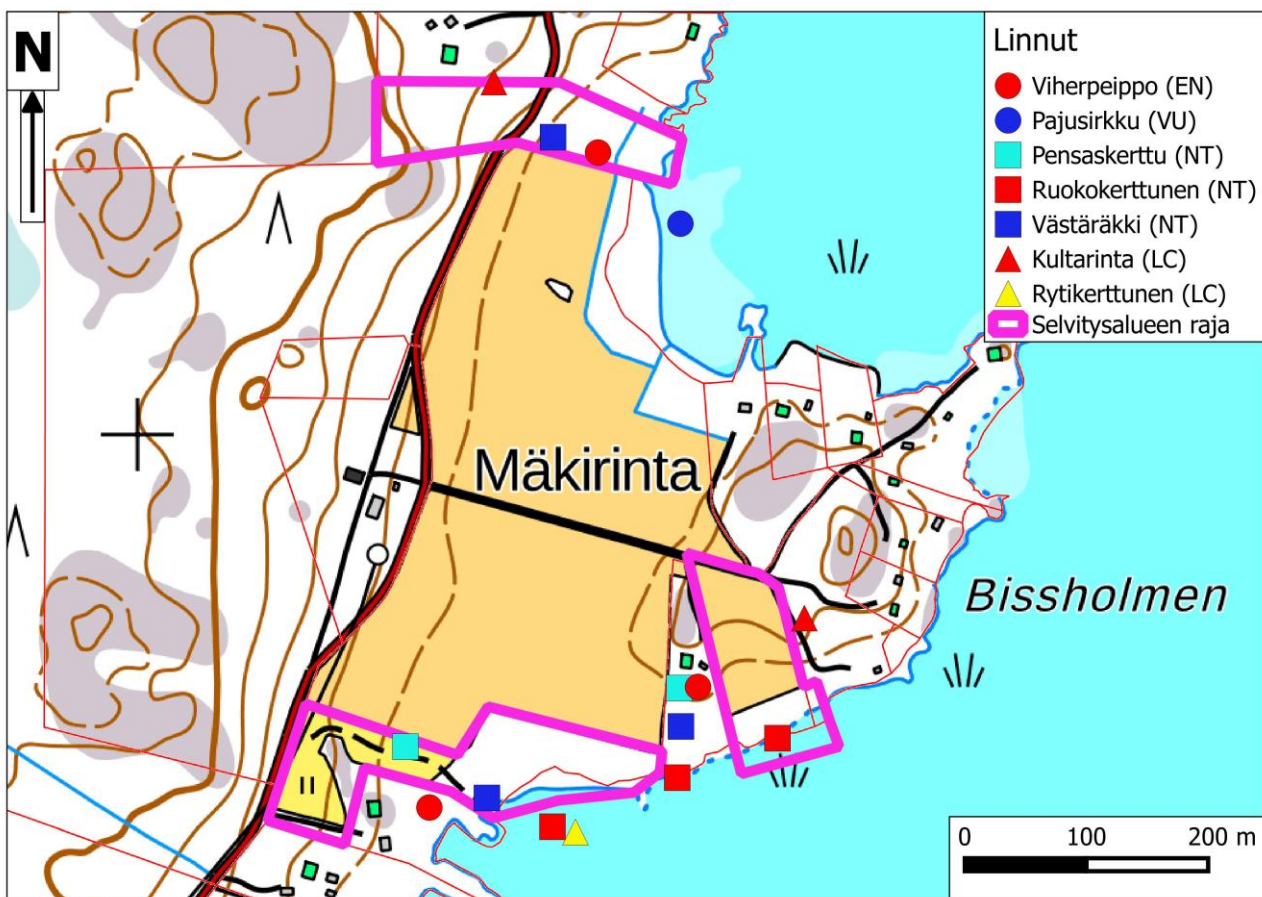
Kaikkien selvitysalueiden pesimälinnusto on tavanomaista ja seudulle tyypillistä.

Santasaaren sisäosassa sijaitsevalla kiinteistöllä 322-486-1-209 parimäärä on kuiville mäntymetsille tyypillisesti alhainen. Uhanalaisia, silmälläpidettäviä tai harvinaisia lajeja ei havaittu, joskin kehrääjän (EU:n lintudirektiivin I-liitteen laji) soidinääntä kuultiin muutaman sadan metrin päästä alueen luoteispuolelta lepakkokartoituksen yhteydessä. Kehrääjän reviiri voi ulottua myös selvitysalueelle. Kiinteistöllä tai sen välittömässä lähiympäristössä pesivät seuraavat lajit: kirjosiippo (1 pari), metsäkirvinen (1 pari), peippo (2 paria) ja talitiainen (1 pari).

Santasaaren itärannalla sijaitsevien kiinteistöjen 322-486-1-243 ja 322-486-1-247 (selvitysalueeseen sisältyvä osa) sekä niiden välittömän lähiympäristön linnusto on jonkin verran runsaampaa. Merenrannan ruovikoissa pesivät silmälläpidettävä ruokokerttunen (3 paria) ja rytikerttunen (1 pari) (kartta 8). Selvitysalueen pohjoispuolen pellon linnustoon kuuluvat puolestaan töyhtöhyppä (1 pari) ja silmälläpidettävä kiuru (1 pari). Pellolla nähtiin myös ruokailevia kottaraisia. Avointen pensaikkomaiden silmälläpidettävällä pensaskertulla oli kaksi reviiriä ja mm. piholla ja puutarhoissa pesivillä erittäin uhanalaisella viherpeipolla ja silmälläpidettävällä västäräkillä molemmilla samoin kaksi reviiriä. Kaikki em. uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit ovat yhä yleisiä, vaikka ovatkin voimakkaasti taantuneita. Muuta linnustoa ovat fasaani (1 pari), harmaasiippo (1 pari), keltasirkku (2 paria), kirjosiippo (1 pari), kultarinta (1 pari), käpytikka (1 pari), lehtokerttu (6

paria), mustarastas (2 paria), pajulintu (3 paria), peippo (5 paria), punarinta (1 pari), rantasipi (1 pari), räkättirastas (1 pari), sinitäinen (2 paria) ja talitiainen (3 paria). Selvitysalueen edustalla nähtiin kyhmyjoutsenia.

Santasaaren itärannan kiinteistöllä 322-486-1-239 pesivät erittäin uhanalainen viherpeippo (1 pari), silmälläpidettävä västäräkki (1 pari) ja rannan ruovikossa vaarantunut pajusirkku (1 pari). Myös pajusirkku on yhä tavallinen, vaikka selvästi vähentynyt. Muuta linnustoa ovat fasaani (1 pari), kirjosieppo (1 pari), kultarinta (1 pari), lehtokerttu (1 pari), mustapääkerttu (1 pari), mustarastas (1 pari), pajulintu (2 paria), peippo (1 pari) ja talitiainen (1 pari). Selvitysalueen edustan vesialueella nähtiin kesäkuun alussa isokoskelopari (silmälläpidettävä).

Kartta 8. Tärkeimmät pesimälinnut. (EN=erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen)

Linnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

6. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

6.1 Menetelmät

Lepakkokartoitus jakaantui detektorihavainnointiin ja lepakoille sopivien päiväpiilojen sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkojen etsintään.

Lepakkoja havainnointiin detektorilla kolmena yönä (taulukko 2). Havainnointi aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat kaikkina öinä hyvät. Havainnointi suoritettiin kävelemällä alueilla ristiin rastiin (pelloilla ei kuitenkaan kuljettu) havaintoja tehden ja merkitsemällä kaikkien havaittujen lepakkojen laji ja GPS-laitteella mitattu havaintopaikka muistiin. Isoviiksisiippaa ja viiksisiippaa ei eroteltu, sillä näitä kahta toisilleen läheistä lajia ei ole mahdollista erottaa detektorilla. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
4.7.2021	0.15-0.45	Lämpötila +16 °C, tyyntä, selkeää
4.-5.8.2021	23.40-0.15	Lämpötila +12 °C, tyyntä, selkeää
1.9.2021	21.05-21.40	Lämpötila +12 °C, heikkoa-kohtalaista tuulta, selkeää

Taulukko 2. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

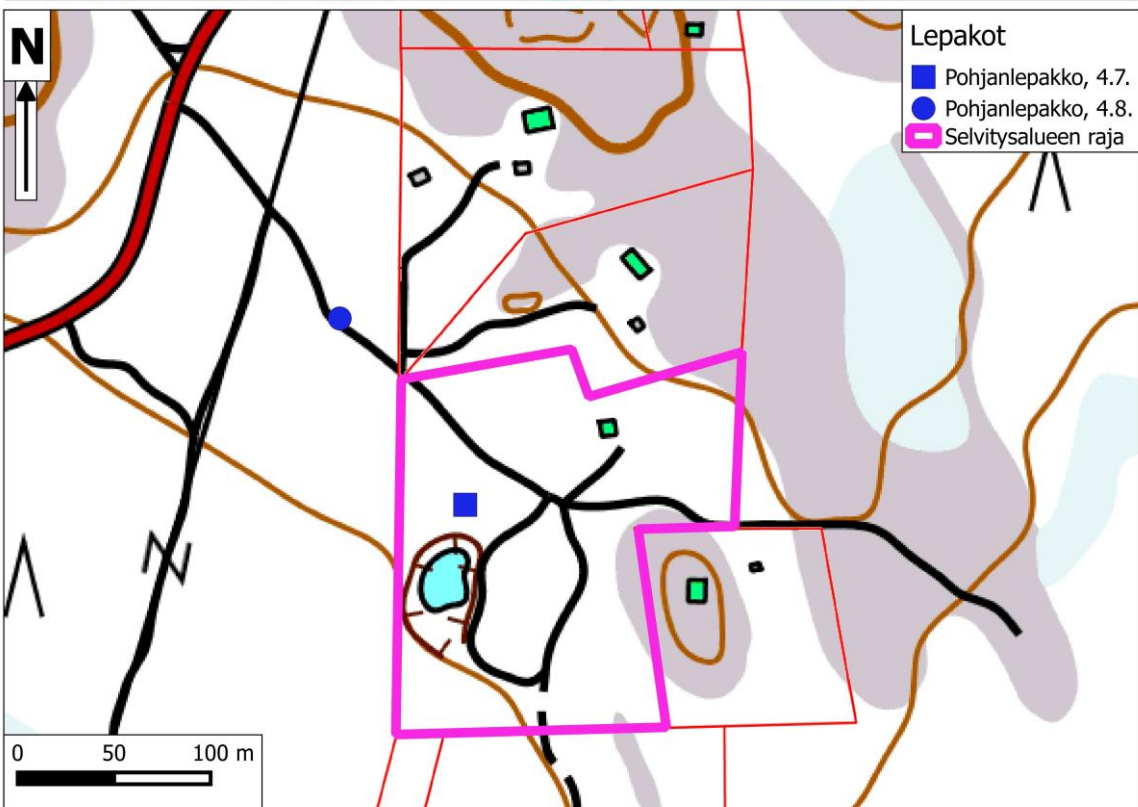
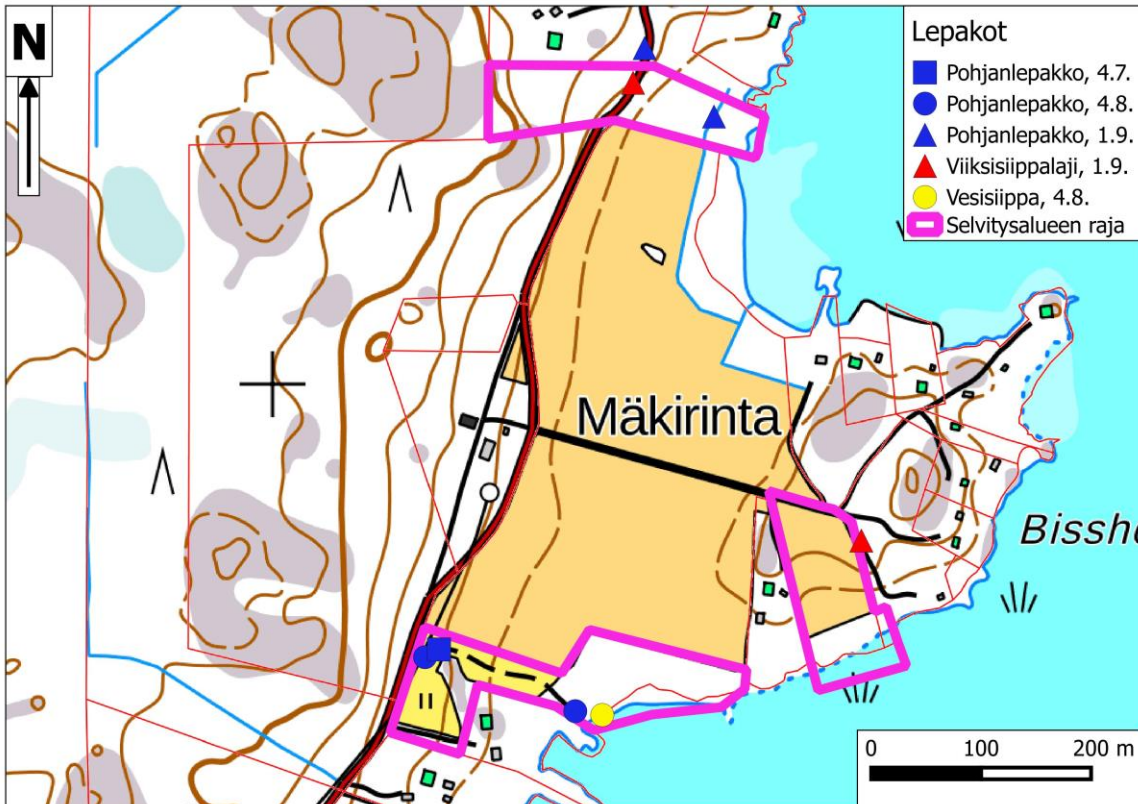
Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja maakellareita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

6.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Detektorilla saadut lepakkohavainnot on merkitty karttoihin 9-10. Lepakoille sopivia luontaisia päiväpiiloja (kuten kolopuita) ei löytynyt, mutta lähialueella on runsaasti asuin- ja talousrakennuksia, joissa lepakoita voi oleskella.

Detektorilla havaittiin lähinnä yksittäisiä lepakoita. Santasaaren itärannan alueilla havaittiin pohjanlepakoita, viiksisiippoja / isoviiksisiippoja sekä yksi vesisiippa, joka saalisteli ruovikkoon ruopatussa pienvenesatamassa. Saaren sisäosan mäntymetsää kasvavalla

kiinteistöltä 322-486-1-209 saatiin ainoastaan kaksi pohjanlepakkohavaintoa. Kuivat männiköt eivät ole lepakoiden kannalta hyvää elinympäristöä.

Kartat 9-10. Lepakkohavainnot.

Yhteenvetona voi todeta, että selvitysalueiden ja niiden välittömien lähiympäristöjen voi arvioida kuuluvan luokkaan III: muu lepakoiden käyttämä alue Suomen lepakotieteellisen yhdistyksen arvoluokituksessa. Lepakoiden esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

7. LIITO-ORAVA

Liito-orava suosii varttuneita, tiheitä kuusisekametsiä, joissa kasvaa kookkaita haapoja. Se pesii puunkoloissa, pöntöissä ja oravan rakentamissa risupesissä, joskus myös rakennuksissa. Laji on uhanalainen ja se on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, minkä vuoksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Liito-oravan luotettavin kartoitusjakso ajoittuu maaliskokuulle, jolloin sen papanat ovat väriltään keltaisia – kellertäviä ja siten helpommin havaittavissa kuin kesän ruskeat papanat. Lisäksi keväällä kasvillisuus ei haittaa jätösten havaitsemista. Papanoiden löytyminen osoittaa varsin luotettavasti liito-oravan esiintyvän alueella, joskin vain yksittäisten papanoiden löytyminen yhden tai muutaman puun tyveltä voi viitata myös eläinten tilapäiseen pysähtymiseen niiden siirtyessä alueelta toiselle. Mikäli jätöksiä löytyy vähänkin runsaammin, käyttää liito-orava aluetta pysyvämmän. Runsaan papanamäärän löytyminen kolopuun alta, ympäröivää puustoa selvästi järeämmän tuuhealatuksisen kuusen tyveltä tai linnunpöntön alta viittaa vahvasti pesintään. Usein pesäpuiden tyvirungoilla on myös virtsaamisjälkiä. Liito-oravat suosivat pesäpuinaan varsinkin tiheiköissä kasvavia puita, sillä tiheä puusto antaa suojaa saalistajilta.

Santasaaren sisäosan kuiva mäntymetsä ei ole liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Sen sijaan itärannan pohjoisimmalla kiinteistöllä Santasaarentien länsipuolella sijaitseva vanha kuusikko järeine haapoineen sopii lajille. Myös kiinteistön 322-486-1- 243 eteläosassa kallion ympärillä (luontotyyppikuvio 6) on kookkaita haapoja, mutta suojaava kuusipuusto puuttuu. Kummallakin edellä mainitulla kohteella etsittiin 3.6.2021 liito-oravan papanoita. Niitä tai muitakaan merkkejä liito-oravan esiintymisestä ei löytynyt.

Liito-oravan esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

8. VIITASAMMAKKO

8.1 Menetelmät

Viitasammakon elinympäristöä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet kuten ojat ja lammet sekä näiden läheiset maa-alueet. Laji voi elää jopa vähäsuolaisessa murtovedessä. Viitasammakko on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Viitasammakko muistuttaa ulkonäöltään huomattavan paljon tavallista ruskosammakkoa. Parhaiten lajit erottaa toisistaan kutuäänistä, jotka eroavat selvästi. Viitasammakon kutuääntely muistuttaa veden alle painetusta tyhjästä pullosta nousevien ilmakuplien pulputusta. Sen on kuvattu kuulostavan myös pienen koiran haukunnalta. Ruskosammakon kurnutuksesta selvästi poikkeava ääni on melko hiljainen, ja se kuuluu korkeintaan noin sadan metrin päähän. Viitasammakot äänitelevät kutuaikaan pitkin päivää, mutta illalla kuuluvuus on yleensä parempi tuulen ollessa heikompi ja mm. liikenteen melun vähäisempää.

Santasaaren itärannan ruovikot vaikuttivat etukäteen arvioituina sopivilta viitasammakon kutupaikoilta. Sen sijaan saaren sisäosan vanhan sorakuopan (luontotyyppikuvio 19) todettiin jo syksyllä 2020 olevan liian kuiva. Avovettä oli siellä vain pieni, matala ja melko niukkakasvinen lampare ja tilanne oli sama myös alkukesällä 2021. Sorakuopassa ei siten havainnoitu viitasammakoita, mutta Santasaaren itärannan rannoilla niitä kuunneltiin kahtena iltana-yönä toukokuussa 2021 (taulukko 3). Sää oli kummallakin kartoituskerralla poutainen ja heikkotuulinen, joten kuuluvuus oli hyvä.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
2.5.2021	21.15-22.00	Ilman lämpötila +5 °C, heikkoa tuulta, lähes selkeää
16.5.2021	0.20-1.00	Ilman lämpötila +7 °C, tyyntä, sumuista

Taulukko 3. Viitasammakon havainnointiajat ja vallinnut säätila.

8.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Viitasammakkoja ei havaittu.

Ainakin ensimmäinen havainnointikerta ajoittui suurella todennäköisyydellä lajin kutuaikaan. Myös toisella kerralla kutu lienee ollut seudulla vielä käynnissä sillä muutamaa päivää aiemmin (12.5. yöllä) viitasammakot kutivat aktiivisesti merivettä oletettavasti lämpimämmässä vedessä pienellä ja rehevällä Euran Vähäjärvellä. Kemiönsaaren ja Euran välinen etäisyys on niin pieni, että sillä ei itsessään ole kovin suurta vaikutusta kudun ajoittumiseen.

Kiinteistön 322-486-1-243 ruopatulla venerannalla ei ole viitasammakon kutupaikoiksi hyvin sopivia ruovikon keskellä sijaitsevia pieniä suojaista avovesilampareita. Ruoppausmassojen sisäpuolelle jäänyt ruovikko on puolestaan liian kuiva. Parhaiten tällä kiinteistöllä kutupaikoiksi voisivatkin sopia leveät ojat, mutta nekin kuivuivat kesällä. Tosin keskikesä oli vuonna 2021 erittäin kuiva. Myös kiinteistön 322-486-1-239 rannan ruovikosta näyttävät puuttuvan suojaistat avovesilampareet.

Viitasammakon esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

9. MUU LAJISTO

Lintuja, lepakkoja, viitasammakkoa ja liito-oravaa käsitellään aiemmissa kappaleissa.

Suomen Lajitietokeskuksen tietokantojen perusteella selvitysalueelta ei tunneta ennestään muiden uhanalaisten, silmälläpidettävien tai EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteen lajien esiintymiä. Tässä työssä löydettiin Santasaaren sisäosan kiinteistöllä sijaitsevasta vanhasta sorakuopasta (luontotyypikuvio 19, kartta 6) runsaasti uhanalaista (vaarantunut) ojakaalia (kuva 7). Laji havaittiin paikalla jo syksyn 2020 maastokäynnillä. Ojakaalin luontaisia kasvupaikkoja ovat avoimet tulvarannat, jotka ovat vähentyneet murtoosaan aiemmasta mm. rantalaidunnuksen vähenemisen ja vesien säännöstelyn vuoksi. Laji on löytänyt uusia kasvupaikkoja erilaisista ihmistoiminnan tuottamista uusympäristöistä kuten vanhoihin sorakuoppiin muodostuneiden pohjavesilampien rannoilta. Nämä ovat nykyisin lajin suojelun kannalta arvokkaita. Sorakuoppa olisi hyvä jättää nykyiselleen ojakaaliesiintymän suojaamiseksi. Kohtuullinen kulutus edesauttaisi esiintymän säilymistä. Erittäin uhanalaisen, rauhoitetun ja EU:n luontodirektiivin II -liitteeseen sisältyvän lahokaviosammalen itiöpesäkkeitä tai itujyväryhmiä ei löytynyt. Alueella ei ole lajin esiintymiselle tärkeitä potentiaalisia ydinalueita eli kosteita vanhoja kuusikoita, joissa olisi runsaasti pitkälle lahonneita kantoja tai maapuita.

Kuva 7. Ojakaalia vanhassa sorakuopassa.

10. YHTEENVETO SUOSITUKSISTA

Santasaaren sisäosan vanha sorakuoppa (luontotyyppikuvio 19) tulisi ojakaaliesiintymän säilyttämiseksi jättää rakentamatta. Saaren itärannan kiinteistöllä 322-486-1-239 rakentaminen olisi hyvä keskittää Santasaarentien itäpuolelle, sillä tien länsipuolella kasvaa runsaasti pähkinäpensasta. Vaikka kyseessä ei olekaan luonnonsuojelulain luontotyyppin määritelmän täyttävä pähkinäpensaslehto, on kohteella kuitenkin luontoarvoja.

11. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2.uusittu painos. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90-96. Suomen ympäristö 1/2017.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. (www.lepakko.fi)
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO -ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.
- Söderman, T. 2003. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. Suomen ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

www.vanhatkartat.fi

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>